

CARME BATLLE I GALLART

LA FAMÍLIA I LA CASA D'UN DRAPER DE BARCELONA, BURGET DE BANYERES (PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XIII)

Barcelona, capital catalana i centre econòmic de la Corona d'Aragó, viu al llarg del segle XIII una etapa de creixença i de plenitud en tots els aspectes. Només cal recordar la consolidació del règim municipal basat en els privilegis de Jaume I, la construcció d'un nou recinte emmurallat per protegir els burgs i viles noves i l'expansió comercial continuant les directrius del segle anterior. L'apogeu de la ciutat és l'obra de tots els seus habitants, tant dels descendents dels ciutadans enriquits des de feia anys, per exemple els Marcús, Grony i Durfort, com dels homes nous establerts aquí a mida que augmentaven les possibilitats de treball i de negociació.

El nostre propòsit és donar a conèixer la família, els negocis, la fortuna i l'estil de vida dels homes factors essencials d'aquest apogeu de la ciutat a mitjan del segle. Ja hem presentat alguna vegada membres del llinatge Banyeres, que tingué certament un paper important en la vida mercantil de la Barcelona dotze-centista, i també hem esmentat la varietat i riquesa dels béns de Burget de Banyeres,¹ però creiem que és necessari publicar-ne un arbre genealògic i l'inventari complet de les seves pertinències fet el 1256, sobretot per tractar-se d'una data molt primerenca en aquesta mena de documents.

ELS PRIMERS BANYERES BARCELONINS

Sembla que podem qualificar els Banyeres com a gent nova establerta a Barcelona el voltant del 1200 procedent d'un dels tres llocs de la nostra geografia que porten el mateix nom: Banyeres del Penedès, un altre vora La Vanesa (Urgellet) i un tercer a La Bisbal (Baix Empordà). El primer dels tres llocs,

1. C. BATLLE, *Sobre la fira de Barcelona (segle XIII)*, «Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad» (Barcelona), XVII (1977), pp. 129-139. Id., *Notizie sul mercato e la fiera di Barcellona nel secolo XIII*, «Medioevo. Saggi e Rassegne» (Cagliari), 3 (1977), pp. 53-74. Id., *La vida y las actividades de los mercaderes de Barcelona dedicados al comercio marítimo (siglo XIII)*, XVII Coloquio de Historia Marítima (Nàpols, 1980), en premsa.

on es conserva una interessant església romànica, sembla ser el més important a l'època medieval i el seu castell, ja conegut el 1067, fou la llar de la família noble dels Banyeres present al costat de Jaume I. A més, encara existien vora Barcelona dos llocs anomenats Banyeres, un al terme de Terrassa citat el 1211 i un altre a la parròquia de Sant Pere de Premià, vora el mar, esmentat el 1009 i el 1145.²

La gran mobilitat de l'home medieval es manifesta en els noms de família d'alguns barcelonins de nova arrel, que expliquen la seva procedència a l'època de formació dels cognoms: Adarró (Vilanova i la Geltrú, Garraf), Durfort (Calonge de Sagarra), Llacera, topònim existent vora Terrassa i Sant Cugat del Vallès, Marcús (Solsonès), Marquet a la quadra de Matadars (Mura, Bages), etc.

Per intentar l'aclariment de la procedència dels Banyeres ciutadans de Barcelona només tenim una notícia al·lusiva als seus parents d'Ausona continguda en el testament d'Arnau de Banyeres, draper, fill d'Arbert i de Juliana Descamp; en el document redactat el 30 d'agost de 1251 el testador fa deixes a Berenguera, filla d'Arbert de Banyeres d'Ausona, 50 sous, i a l'església de Sant Fruituós de Balenyà, dos ciris, i a l'obra de Sant Ferriol (Olot, la Garrotxa), 5 sous.³ Són els únics detalls indicadors d'una possible localització familiar intermèdia entre el lloc anomenat Banyeres al Pirineu i Barcelona.

Quan aquests homes procedents de les comarques catalanes o de més lluny s'establien a la ciutat, ho feien en algun dels burgs de fora el mur romà, sobretot al Mercadal i a la Vilanova de Santa Maria del Mar, que era el barri comercial i mariner per excel·lència, molt actiu al voltant de l'alfòndic reial. Partint de la plaça del Mercat els Banyeres aviat s'espargiren per Barcelona, uns al Rec i uns altres al carrer del Forn d'en Ripoll, en el burg dels Arcs. Encara que trobem molt units els tres germans, Ramon, Guillem i Arbert, sembla que Ramon fou el primer en establir-se a la ciutat, o almenys ell i el seu soci Pere de Sant Just ja eren aquí el 26 de juliol de 1206. Potser és massa agosarat veure'ls arribar amb les seves mercaderies precisament el moment de la celebració de la fira barcelonina del mes de juliol. De fet la data esmentada és la de l'adquisició feta pels dos socis d'un obrador situat en un dels bons llocs del Mercadal, però abans, el 1192, Arbert, o Albert, es casava amb una barcelonina.

Els drapers, dedicats als negocis i també a la producció, necessitaven un obrador on desenvolupar la seva activitat i conservar les mercaderies, i sempre procuraven trobar-ne un de situat a la zona més sol·licitada, que era sens dubte la del mercat fora la porta fortificada anomenada el Castellvell o del veguer,

2. J. BALARI JOVANY, *Orígenes històrics de Catalunya*, Sant Cugat del Vallès, 1964, p. 181.

3. L'original i la còpia del testament d'Arnau de Banyeres es troben a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona (des d'ara ACB), a la secció de la Pia Almoïna, sèrie 1, 47 a, publicat a l'apèndix documental.

punt de partença del camí en direcció nord. La urbanització de la plaça en reduí el perímetre i acabà engolint un espai verd existent a la part sud, el Farraginal, o farraginar destinat a alimentar el bestiar urbà, especialment el dels carnissers, i el dut a la fira. Part de la plaça, com tants carrers i places catalanes, tenia porxos que protegien del fred i permetien ampliar l'espai de l'obrador, provist en general de taules d'obra o de fusta a l'exterior.

Així deuria ser l'adquirir per Ramon de Banyeres i el seu soci per l'elevada suma de 750 sous de diners de Barcelona pagada al propietari Arnau Bou, que ho havia heretat del seu pare com alou i ho venia amb motiu d'eixugar un deute de 300 sous als dos socis. No sorprèn aquest preu tan alt d'una finca del Mercadal, ni el fet que fos objecte d'especulació; en efecte, al cap de quinze dies el soci venia la seva part, és a dir la meitat de l'obrador, a Ramon per 500 sous.⁴ Les afrontacions de la propietat, que incloïa taules a fora, claveguera, desguassos, dipòsits excavats a terra, etc., eren a l'est el Castellvell, al sud les cases de Guillem Grony amb paret mitgera, la mateixa plaça del Mercat a l'oest i al nord les cases de Pere Adalbert també amb paret mitgera; per tant tocava el mur romà i devia ser a la vora del Farraginal.⁵ Més endavant, el 1224, Ramon adquirí un altre obrador no gaire lluny del primer i també situat sota el mur romà, a la Freneria.⁶

Ramon de Banyeres és el tronc d'una de les tres branques en què trobem dividit el llinatge a la primera meitat del segle. Les altres dues, que seran les més perdurables, procedeixen dels seus dos germans: Arbert, casat amb Juliana o Jussiana Descamp, i Guillem ja domiciliat al Rec el 1219.

Sembla que la compenetració de Ramon i Arbert era molt notable, no solament en el camp dels negocis sinó també en el pla familiar, tenint present la possibilitat del doble enllaç dels dos germans amb dues germanes. En efecte, Arbert de Banyeres contractà el seu matrimoni amb la filla d'Arnau Descamp, propietari barceloní, el 22 de setembre de 1192, data del document d'esposalles, en el qual ell concedia a Juliana 800 sous de diners de Barcelona en aquest

4. C. BATLLE, *Notizie sul mercato*, p. 56.

5. El document, signat per Garsenda germana d'Arnau Bou, Pere de Medina, Bernat Peregrí i Berenguer de Souzet i fet per l'escrivà Arnau de Serrià, devia tenir tanta importància que els hereus de Ramon en feren fer diverses còpies el 29 de juliol de 1216 i encara el 2 de setembre de 1238 (ACB, *Diversorum C*, caps 19, 2068; caps 13, 1053; caps 14, 1168; caps 22, 2791). En la venda de la part del soci a Ramon es precisen més els límits (caps 21, 2555). Un dels esmentats veïns de l'obrador, Pere Adalbert, fou el pare de Maria casada amb Guillem Roig de Sant Cugat, sobre els quals hi ha documentació a la mateixa sèrie citada.

6. El 3 de febrer de 1224 Ramon de Banyeres, que havia comprat l'obrador a Ramon de Manresa i la seva esposa Guillema per l'elevada suma de 9 lliures, pagà 30 marcs d'argent a compte d'aquesta quantitat a Berenguer de Canet, a qui la devia el matrimoni venedor mitjançant un instrument recuperat pel pagador (*Div. C*, caps 17, 1794).

concepte, és a dir, com a escriu.⁷ Però Descamp tenia dues filles, l'esmentada i Maisenda, que portava un nom molt original. I precisament aquest és el nom de l'esposa de Ramon de Banyeres. L'escassa freqüència amb què apareix Maisenda en la documentació contemporània ens fa suposar que els dos germans es devien casar amb les dues Descamp poc abans de l'any 1200, època de la seva instal·lació a la ciutat. Més o menys a la mateixa data es devia casar Guillem, el tercer dels germans, amb Dolça, la família de la qual desconeixem excepte en un detall, que li donà en propietat el mas de Mozons al Vallès, com herència paterna.

Tots tres germans reuniren una considerable fortuna esmerçada en finques situades a Barcelona i al seu territori. Per exemple, Ramon les tenia a Santa Maria d'Esplugues i a Santa Eulàlia de Provençana, i a la ciutat hi posseïa cases a la Portaferrixa i vora l'església de Sant Miquel i els obradors esmentats; també tenia setzenes de lleny. Potser en aquest negoci cal cercar la relació de Ramon amb el seu deutor Arnau Bou, que pertanyia a una família d'armadors de naus.

Poc abans de la seva mort esdevinguda el 1249 ho repartí tot entre la fundació d'un important aniversari a l'altar de sant Vicenç de la catedral i les seves dues filles casades amb forasters: Joana, esposa de Bernat Puculull, havia rebut un bon dot de 500 morabatins d'or, i Estefania, casada amb Pere Canabuquina en primeres noces, 300 morabatins i un obrador, i en segones noces aportà una vinya valorada en 600 morabatins i 150 més en or al barceloní Martí de Montcada, que donà el seu nom al carrer on vivia, l'actual carrer de Montcada. Tot i que l'obrador de la plaça del Mercat quedà en poder d'Estefania, hi continuà treballant Arnau de Banyeres, un dels fills d'Arbert, que l'adquirí en emfiteusi reconeixent el senyoriu de la seva cosina germana. Això s'explica pel fet què Ramon i Arbert eren socis i a la mort del segon ho foren els seus fills, els veritables continuadors dels negocis del seu oncle Ramon.

Hem de remarcar l'extraordinària solidaritat manifestada pels membres de la família Banyeres, que en moltes ocasions s'uneixen per realitzar negocis junts o s'afavoreixen en qüestions d'herència, fins i tot essent parents llunyans.

El més important dels tres germans de la primera generació de Banyeres barcelonins sembla ser Ramon, amb el qual Arbert compartia casa i negocis, després heretats pels seus fills Ramon i Arnau.⁸ És natural que els dos joves

7. ACB, Div. C, 328. Descamp posseïa un hort, alou de la canonja, al burg sud de Barcelona, al Cagalell, que amb permís de les seves dues filles cedí al matrimoni format per Bernat de Castellnou i Belidia per edificar-hi una casa, a canvi de cobrar-els-hi un cens anyal de 4 morabetins d'or; l'hort es trobava en mig d'altres horts, a l'est el de Pere de Barba i al sud el de Ramon d'Osona, a l'oest hi havia la resta de l'alou de la canonja i el del monestir de Sant Pere de les Puelles i al nord la via pública (Div. A, 2264).

8. En el seu testament del 1249, on hi ha tota la informació utilitzada, Ramon reconeixia que el seu nebot del mateix nom posseïa, havent mort Arbert vers 1236, una terce-

acceptessin la superioritat del primer i s'identifiquessin com a «nebots de Ramon», segons ho féu Arnau el 10 de juny de 1234 en el reconeixement d'un deute (8 lliures menys dos sous i mig degudes a Pere i Bernat Clergue i a Joan de Caxach, segurament francesos) i al cap de dos anys en un altre reconeixement semblant, fet al mercader de Narbona, Bernat de Navata, i a Pere Sastre.⁹

El prestigi dels dos germans socis, Ramon i Arbert, apareix en la solució d'un plet per mitjà d'una sentència arbitral donada el 30 de juliol de 1207, puix que ells, junt amb Guillem Richer i uns prohoms anònims, arreglaren les diferències sorgides entre Bernat de Cornellà i Arnau Descamp, el sogre d'Arbert, amb motiu d'una paret mitgera.¹⁰ El tercer dels germans, Guillem, potser era més gran i quedava apartat de les activitats mercantils dels altres dos, el cas és que la primera notícia d'ell a Barcelona és del 23 d'abril del 1212, data del testament de la seva esposa Dolça, propietària del mas de Mozons, com hem dit abans. La família, integrada per Guillem, Dolça i els seus fills, i a més Ferrera filla borda d'ell, vivia al burg del Rec, és a dir, a la parròquia de Santa Maria del Mar, que Dolça afavorí amb 2 sous per la seva sepultura; a més deixà 12 diners per l'hospital de la Santa Caritat o de la catedral, 40 sous del seu escriu als infants orfes i altres sumes per almoines i misses, i encara repartí els seus millors vestits entre les seves germanes i una parenta.¹¹

Del mateix any (10 d'octubre de 1212) tenim una notícia de Guillem, que signà com a testimoni en un document de comanda o dipòsit de 600 morabatins a favor de Pere de Blanes, detall insuficient per tractar de definir les activitats d'aquest Banyeres. Encara que a cap dels tres germans no se'ls anomeni

ra part de les seves cases situades «subtus domos que fuerunt sacriste» i tingudes sota el domini de la canonja (Pia Almoina, sèrie 17, n.º 25).

9. Arnau pagà la primera suma el dia de Santa Maria d'agost, com s'estipulava en el document que fou estisorat (Div. C, caps 22, 2765), i la segona, que era de 26 lliures de moneda de Barcelona corrible, la féu efectiva el dia de sant Miquel de setembre (Div. C, caps 23, 3015, 21 de maig de 1236).

10. La concòrdia es signa amb la condició de que Arnau millori els dos costats de la paret amb sis fileres de pedres i calç des de terra i a partir de la casa d'Arsenda (Desmas?), que és alou de Sant Ruf, fins a la carrera; la paret serà sempre mitgera i cap dels dos veïns vessarà aigua o tindrà vista sobre l'altre, ni cap dels dos haurà de pagar despeses de l'altre si un d'ells carrega obra sobre l'esmentada paret. De tota manera Cornellà sembla que tenia certa raó quan Arnau es obligat a pagar-li 20 sous. En aquest document escrit pel prevere Pasqual, hi ha les signatures autògrafes dels germans Banyeres i de Guillem Riquer (Div. C, caps 17, 1825).

11. Deixà un brial de color blau cel a la seva fillastra Ferrera, a la seva germana Maria d'Amer un altre de bruneta amb pells de conills, a l'altra germana Berenguera una pellissa, i a Arsenda Desmas, segurament una parenta, el seu millor brial. Els hereus del mas foren els seus fills, els noms dels quals no consten, i els testimonis Berenguer de Zaperà, Franzó, Bernat d'Olm i Arnau Sastre signaren el testament escrit per Ug acòlit, escrivà (Div. C, caps 23, 2985). Vegeu l'arbre genealògic publicat a l'apèndix.

mai explícitament drapers, creiem possible afirmar que ho eren tots després de conèixer alguns dels seus negocis i de comprovar com més endavant els membres de la segona generació eren qualificats de drapers en nombroses ocasions. El mateix Ramon, que adquirí l'obrador del Mercadal amb un soci, com hem vist, en el seu testament de 1249 destinà, per desprendre per a la seva ànima i causes pies tota una gran quantitat de pebre, més o menys una càrrega, emmagatzemada a casa seva, i reconeixia que li devien diners Bernat Deslor, 150 sous, i Pere d'Olorda, 5 marcs i 2 unces d'argent; mentre Arbert ja actuava el 1219 a la fira de Vilafranca i més endavant tenia un obrador de draps, on hi treballava amb el seu fill Martí.¹²

Gairebé a idèntics negocis es dedicaven els Burget, també drapers, quan les dues famílies enllaçaren mitjançant el matrimoni d'Arnau de Banyeres, fill d'Arbert, amb Blanca Burget.

ELS DRAPERS BURGET

Les primeres notícies sobre la família Burget o Burguet pertanyen a l'últim terç del segle XII, data en què ja es troba ben establerta a la nostra ciutat i hi té casa parada. El primer personatge conegut, per ara, és l'anomenat solament Burget, home d'una notable activitat que ens permet de situar-lo entre els barcelonins benestants. Les seves cases edificades als ravals es trobaven unes als Arcs i altres al Rec i eren alou del bisbe, un dels grans propietaris del sòl urbà juntament amb el comte. El 1186 tenia a les del Rec tres arrendataris, amb un dels quals, de nom Pere Belot, l'unia un deute de 70 sous garantit pel mateix cens derivat de l'arrendament de les cases.¹³ Al burg dels Arcs, on vivia Burget, ja hi posseïa una casa abans del 10 de juliol del 1185, data de l'adquisició d'un altre edifici amb cortal que era veí del seu i de la casa del jueu Vives Alfachim, és a dir, metge, amb parets mitgeres; el comprà amb la intenció d'ampliar la seva finca per la suma de 85 sous, valent el marc d'argent 44 sous, als esposos Guillem Jordà i Ramona, que l'havien heretat dels pares i el posseïen en franc alou.¹⁴

12. És segur que l'activitat d'Arbert no es devia limitar a la fira de Vilafranca (C. BATLLE, *Sobre la fira de Barcelona (segle XIII)*, p. 133). Però no tenim gaires notícies sobre els seus negocis, només en el testament ell mateix esmenta el seu obrador i la part de draps corresponent al seu fill i col·laborador Martí.

13. Els arrendataris són Pere Belot, Pasqual i Ramon Pellicer. Aquest cens es empeyorat per Burget i la seva esposa Maria amb motiu d'un deute de 70 sous de diners de bona moneda de Barcelona, valent el marc d'argent 44 sous; cada any per Tots Sants el deutor podrà redimir la penyora. Bernat de Baseia i Ramon Ferrer signen el document fet per l'escrivà Pere de Corró el 15 d'octubre de 1186 (Div. C, 289).

14. La casa limitava a l'est amb un alou de Sant Pere de les Puelles, al sud «in calle

La riquesa d'aquest propietari es manifesta en la carta d'esposalles signada el 30 d'agost de 1191, en la qual consta l'escreix destinat a la seva promesa Sibilla, l'elevada suma de 6.300 sous que es divideix en 3.500 dels quals podrà disposar ella, i 2.800 s. pels fills, i si no en tenen, la quantitat anirà a parar a mans dels parents hereus del marit a la mort de Sibilla.¹⁵ Encara que no tenim cap més notícia concreta sobre la família —només que Burget era nebot de Pere Auger per part de mare—,¹⁶ creiem que ell i Sibilla han de ser els pares de Berenguer Burget, Arnau Ramon i Blanca, germans documentats a Barcelona fins a mitjan segle XIII.

Podem afirmar aquest parentiu en comprovar la situació de la casa de Berenguer Burget, draper, a l'inici del burg dels Arcs, exactament sota el portal dels murs romans denominat «del Bisbe», on es trobava un conjunt de cases i obradors propietat del draper i herència del seu pare.¹⁷ La possessió de finques i de capital així com la diversitat dels seus negocis, la base dels quals era la venda de draps, li permetien esperar uns mesos i fins i tot més de mig any el pagament de les robes venudes a una clientela en gran part femenina i noble.¹⁸ Sembla que en general actuava sol, però sabem que almenys un cop es va associar amb Romeu Gerard, destacat personatge en el món dels negocis i parent de l'esposa del mateix Berenguer Burget.¹⁹

publico», a l'oest tenia parets comunes amb la casa de Vives Alfachim i la del mateix Burget, al nord tenia la de Guillem d'Ort i la seva esposa que era filla d'Arnau Bonfill. Foren testimonis del document escrit pel notari Pere de Corró, Guillem Pintor, Pere Colom i Pere Arbert Ponç, que posaren les seves signatures autògrafes sobre el pergami (Div. C, 281).

15. Document conservat en un trasllat del primer de març de 1219 (Div. C, 317).

16. Ells dos arreglen una qüestió d'herència pagant-li Burget a l'oncle 100 sous el 25 de febrer de 1197 (Div. C, 366).

17. Part de les cases amb l'obrador havien estat establertes a Joan Ferrer. A la mort d'ell la seva vídua Rosanna i la filla del matrimoni, Flor, el 28 d'octubre de 1246 vengueren al draper l'obrador que era a la part oest de les cases d'elles, alou de Berenguer, per 8 lliures, un preu bastant elevat. Els límits de l'obrador eren les cases de les dues dones a l'est amb parets comunes, al sud l'alou de Berenguer també amb parets comunes i al nord i oest, carrers (Div. C, caps 12, 879).

18. El 8 de maig de 1256 Guillemó de Montclús s'emportava robes per valor de 300 sous amb la promesa de pagar-les el dia de sant Joan vinent, i així ho féu perquè el document està estisorat (Div. C, caps 18, 1965). El 29 de gener de 1258 Sibilla de Lluçà i la seva mare Guillema de Queralt en compraren per valor de 200 sous, que es comprometeren a pagar al draper per sant Miquel de setembre i al mateix temps li prometeren no sortir dels límits del territori de Barcelona, és a dir, tenir-li *hostatge* des del coll de Forcat al coll de la Celada, i del Mont Aguilar fins el mar (ibid., 1987). E mateix compromís d'*hostatge* signà el 15 de novembre de 1262 Pere d'Orta, deutor de 170 sous al draper, suma que pagà en dos terminis, la meitat per Pasqua i l'altra per sant Joan essent-ne fidejussor Arnau de Santlleí (Div. C, caps 12, 894).

19. El 9 de juny de 1251 el cavaller Guillem de Fonollar, del llinatge dels senyors

Un altre dels seus negocis fou l'arrendament d'impostos, per exemple els drets d'eixides de pa, vi, carn, diners i totes les altres coses cobrats per Berenguer de Cardona a la vila de Sabadell i el seu terme.²⁰ Com tots els drapers, es dedicà també al préstec de diners sortint fiador dels Ombau i Eimeric quan reberen 340 sous de Salomó fill d'Abraham d'Adret, important prestador jueu de Barcelona, i fent de banquer en l'adquisició del «quartó dit de Claramunt», és a dir, un petit districte jurisdiccional, per Felip de Solà.²¹

La fortuna del draper s'incrementà al servei del rei Jaume, al qual serví com a oficial reial: fou veguer de Barcelona, i també el va acompanyar a la conquesta de Mallorca, on rebé una propietat i fou cap d'un llinatge illenc de cavallers.²²

Quant als germans de Berenguer, Arnau Ramon morí aviat deixant hereva la seva germana Blanca i ella es casà amb Arnau de Banyeres vers l'any 1230 aportant-li un dot de 300 morabatins, que l'espòs augmentà amb un altre de 150. Uns anys després del seu matrimoni, el 1238 en concret, els negocis del draper Arnau ja tenien algunes característiques ben marcades: es dedicava a la compra-venda de robes amb el seu soci Guerau de Santboi i freqüentava la fira de Barcelona el juliol i la de Vilafranca del Penedès a l'octubre, on negociava sobretot amb mercaders francesos, segons ho varem exposar en una altra ocasió.²³

LA FAMÍLIA DE BURGET DE BANYERES

Del matrimoni d'Arnau de Banyeres amb Blanca Burget nasqueren Burget i Jaume, els noms dels quals manifesten la importància de la família materna

de Sitges, reconegué deure a ambdós 166 sous i mig (valent el marc d'argent 88 sous), que es comprometé a pagar a la fira de Vilafranca del Penedès vinent, és a dir, a la fi d'octubre (Div. C, capsa 5, 134).

20. Durant un cert temps Berenguer tingué arrendats aquests drets fins que els vengué per un any seguit des de la festa de la Santa Creu de maig a Felip de Solà el 7 de novembre de 1257 per 550 sous de Barcelona, encara que el dia 26 del mateix mes només li havia pagat 260 sous de l'esmentada suma; signà com a testimoni del pagament Berenguer d'Aiguallonga, correter, que devia intervenir en l'afer (Div. C, capsa 19, 2123, capsa 22, 2838).

21. El 2 de desembre de 1259 fou fiador junt amb Pere Grony (capsa 18, 2012). Com que el 26 de març de 1256 va deixar diners a Felip de Solà, el 26 de novembre de 1264 li cobrà 270 sous en nom de Guillem de Terrassa a aquest Felip, sous que eren part del preu del *quartó* adquirit per ell a Bernat de Bayona, abans propietat de Berenguer de Cardona (capsa 17, 1766; capsa 23, 2907).

22. El 28 d'agost de 1228 Berenguer Durfort citava com a veguer de Barcelona a Berenguer Burget però en una poca anterior, exactament quan comprà un hort amb el dot de la seva esposa Berenguera (capsa 21, 2539). A. GARCÍA CARRAFFA, *El solar catalán, valenciano y balear*, I, San Sebastián, 1968, p. 316.

23. C. BATLLE, *Sobre la fira de Barcelona*, pp. 133-135.

en el primer fill i el prestigi del rei Jaume en el segon, casos per altra banda ben poc freqüents a Barcelona i reveladors d'una certa originalitat del pare dels dos infants.

Els dos nois seguiren el camí marcat per ambdues famílies i es dedicaren als negocis, Burget, que era el primogènit, des de Barcelona i Jaume emprenent viatges fins a Ultramar. El centre d'operacions es trobava al seu obrador situat sota les torres del mur romà a la plaça del Mercat, és a dir, l'adquirit per Ramon de Banyeres a l'inici del segle; confirma aquesta identificació el fet que Arnau reconeixia en el seu testament tenir el local sota el domini de Martí de Montcada i de la seva esposa Estefania, la filla de Ramon i en part hereva de la fortuna paterna. Aquí hi treballà Arnau, i després Burget, juntament amb l'espòs de la seva neboda Estefania, anomenat Ramon Oliver, i el fill d'ells, Jaume, qualificats ambdós de drapers; constituïen una societat els termes de la qual no coneixem, però Arnau deixà al nebot Jaume la meitat de l'obrador en el seu testament el 1251, potser per complir alguna obligació contreta amb els Oliver.²⁴

Podria ser que els nebots fossin els tècnics en l'acabat dels draps, mentre Arnau es preocupava de llur adquisició i venda a la ciutat i a les fires, on entrava en contacte amb els mercaders francesos. A més dels parents i de Guerau de Santboi, soci del draper durant anys, com deïem abans en referir-nos a les activitats d'Arnau, ell també utilitzava capital de la seva esposa: per una banda 17 morabatins i per l'altra altres 7 morabatins heretats del seu germà Arnau Ramon Burget; sumes donades en comanda per Blanca al seu espòs mitjançant els corresponents instruments notariais.²⁵

24. Són notícies contingudes en el testament d'Arnau de Banyeres del 30 d'agost de 1251, atorgat en poder de Pere Marquès, el notari de confiança d'ell i dels seus fills. Les sumes repartides d'un total de 100 lliures destinades a la sepultura i les deixes, entre les quals destaca una túnica de Rander, manifesten la fortuna del draper i la unió familiar: 30 lliures a la seva germana Guillema i als fills d'ella, 20 sous a la seva germana Ferrera, 20 sous a cada una de les cunyades, 100 sous al seu germà Ramon i també al seu cunyat Berenguer Burget, al marmessor Guerau de Vilafranca una copa d'argent d'un marc i mig de pes, 50 sous al nebot Bonanat de Banyeres, deixes als parents d'Ausona, etc. Disposava que si morien els dos fills sense descendència, la meitat de la fortuna havia d'anar a parar als parents més pròxims i l'altra meitat als pobres pel bé de la seva ànima (ACB, Pia Almoïna, Testaments, sèrie 1, 47 a, publicat a l'apèndix n.º 1).

25. Recuperà les dues quantitats el 26 d'abril de 1253, junt amb el seu dot, l'escreix i 100 morabetins llegats per Arnau a la seva esposa en el testament, tot pagat pels seus fills Burget i Jaume, als quals la mare tornà tots els documents notariais corresponents, que són els conservats a l'arxiu; Berenguer Burget, el germà d'ella, signà com a fidejussor dels 150 morabetins d'esposalles que havien de ser pels dos fills (ACB, Div. C, capsà 16, 1506). El mateix dia Blanca donà aquesta suma en comanda a Burget amb la condició de que li tornés quan en fos requerit (capsa 12, 880, document estisorat). També el mateix dia es féu la divisió de l'herència entre els dos germans, que fins aleshores l'havien tingut indivisa, com veurem.

Coneixem els béns d'Arnau, ja difunt, existents el 26 d'abril de 1253, quan foren inventariats amb motiu de la seva divisió en parts iguals entre els dos fills, que de forma efectiva i independent foren els hereus universals; en cas de la mort d'ambdós, el pare havia previst que la meitat de la fortuna fos pel parent més pròxim i l'altra meitat per a la seva ànima i els pobres. En aquesta clàusula veiem un cop més una manifestació de la caritat dels barcelonins i també el joc de la solidaritat familiar, que no arribà a ser una realitat en el cas d'Arnau, però sí en altres ocasions.

En la divisió dels béns, feta amb intervenció dels dos oncles dels hereus, Berenguer Burget i Ramon de Banyeres, i d'uns amics els noms dels quals no consten, sembla que ja es manifesten les tendències dels dos germans: Burget, el més gran, havia de seguir el negoci patern a Barcelona, i Jaume podia cercar fortuna tenint com a base els diners rebuts que equivalien al preu de la meitat de la casa, propietat difícil de partir. El primer rebé tres vinyes que eren alou familiar, situades al territori de Barcelona en el lloc anomenat Buerca: la vinya de Roca, la d'Olivera i la Maiola, i a més la casa familiar del carrer de la Sabateria amb la meitat dels béns mobles, mentre al segon se li destinava la vinya veïna del mas Sanaüja al lloc anomenat Jaforra, i la vinya del Pla, veïna del mas de Ferrer Desplà, que també eren alous, l'hort del coll de la Celada, que es tenia pel cambrer del monestir de Ripoll, la meitat dels béns mobles i 250 morabatins per la part corresponent de la casa.²⁶

Portada a terme la divisió, Burget es casà al cap de pocs mesos amb Suau, la filla de Pere Porta o Saporta, que li aportà un dot de 600 morabatins completat amb un escriu de 300 per part del promès.²⁷ El matrimoni encara no durà tres anys a causa de la mort de Burget esdevinguda de sobte mentre era a Ultramar el seu germà, que per tal motiu no pogué mai fer-se càrrec de la tutoria d'Arnaldó, l'únic fill de la jove parella. Tot i que només es parla de la tutoria d'aquest nen, que fou l'únic hereu del seu pare, més endavant trobarem a Joan, segurament un germanastre seu, designat hereu, juntament amb Arnaldó, de Ramon de Banyeres, el seu oncle-avi draper.

Com que Jaume era el tutor testamentari i sembla que morí en terres llunyanes, Pere Saporta, en nom propi i en el de la seva filla, sollicità al rei Jaume el nomenament d'un altre tutor i el designat fou el draper Ramon de Banyeres, establert al carrer del Forn d'en Ripoll.²⁸ A Ramon se li girà molta

26. La divisió no es va fer fins al cap de dos anys de la mort del pare per la joventut dels dos hereus i amb motiu del casament del gran (capsa 17, 1699).

27. En el document d'esposalles del 16 de juny de 1253 signà com a testimoni Jaume de Banyeres, germà del nuvi (carpeta 3, 3821).

28. El 10 de gener de 1258 és la data del document del nomenament del tutor i també de la seva primera decisió, que fou pagar el dot i l'escreix a Suau en presència de Guillem de Banyeres, de Berenguer Burget draper i de Deusovol Ponç, potser els marmessors de Burget (Div. C, capsa 13, 1015 i capsa 15, 1361). En realitat no ho pagà i el 5

feina, quan ja en tenia prou amb els seus negocis al nord d'Àfrica: fer l'inventari dels béns de Burget el dia primer de juliol de 1256, tornar el dot i l'escreix a la vídua, pagar 150 morabatins a Blanca, l'àvia d'Arnaldó,²⁹ proporcionar al nen un professor particular, que fou mestre Pelegrí, doctor en gramàtica,³⁰ etc.

A la seva mort (1267), encara no havia liquidat els afers de la tutoria i quedava a deure 75 lliures 6 sous 7 diners al pubill, suma cobrada per ell en nom del nen i equivalent a 173 morabatins, a raó de 8 sous 8 diners i òbol per morabatí, segons s'especifica clarament en el document estisorat. Es féu càrrec del deute l'hereu de Ramon, Joan de Banyeres, que prometé pagar-lo per mans dels marmessors del difunt, que eren Bernat Sesfontes i Joan Desmas, cunyats de Ramon, i Deushovol Ponç, el dia de Canestoltes vinent.³¹

Des d'aquest moment comença el protagonisme de Joan, l'activitat del qual es basa en la fortuna heretada del draper Ramon juntament amb Arnaldó. No és el nostre propòsit parlar dels negocis i dels béns de Joan, personatge que requereix ell tot sol un estudi especial, però hem d'alludir breument a la seva actuació fins el 1276 en relació amb el seu germanet, mort precisament en aquesta data.

En realitat, Joan havia començat a actuar abans de la mort del seu oncle-avi, amb qui col·laborava en els negocis fins al punt de rebre d'ell en comanda l'elevada suma de 200 lliures, i a la seva mort encara tenia el capital més 15 lliures de guany, que en total havia estat de 22 lliures i mitja. D'aquests diners Joan en donà compte a Saura, la vídua del draper, i a Pere Saporta, nomenat tutor d'Arnaldó a la mort de Ramon, que signaren la corresponent definició de comptes el 12 de desembre de 1268. La intervenció de Saporta s'explica pel fet de ser Arnaldó co-hereu de Ramon amb el seu germanastre.³² En una altra ocasió trobem l'actuació conjunta de Saporta com a tutor i de Joan com a gestor de part del capital del seu germanet, i és en l'establiment d'una terra d'Arnaldó situada al burg nascut tocant a l'hospital d'en Colom, on el nen posseïa una extensa finca, alou dels frares de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jeru-

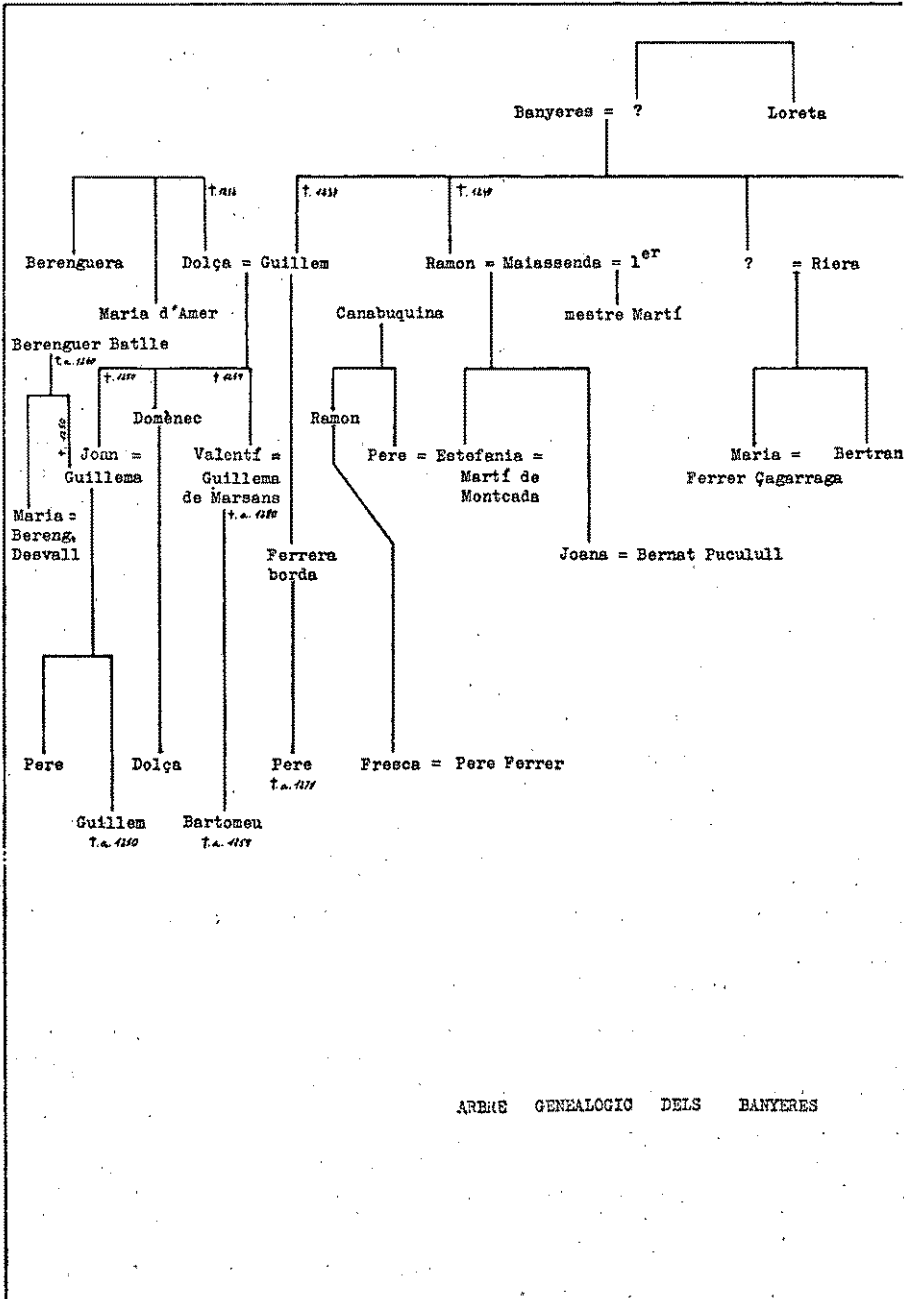
de maig següent es comprometé a complir-ho la propera festa de sant Jaume (capsa 17, 1744).

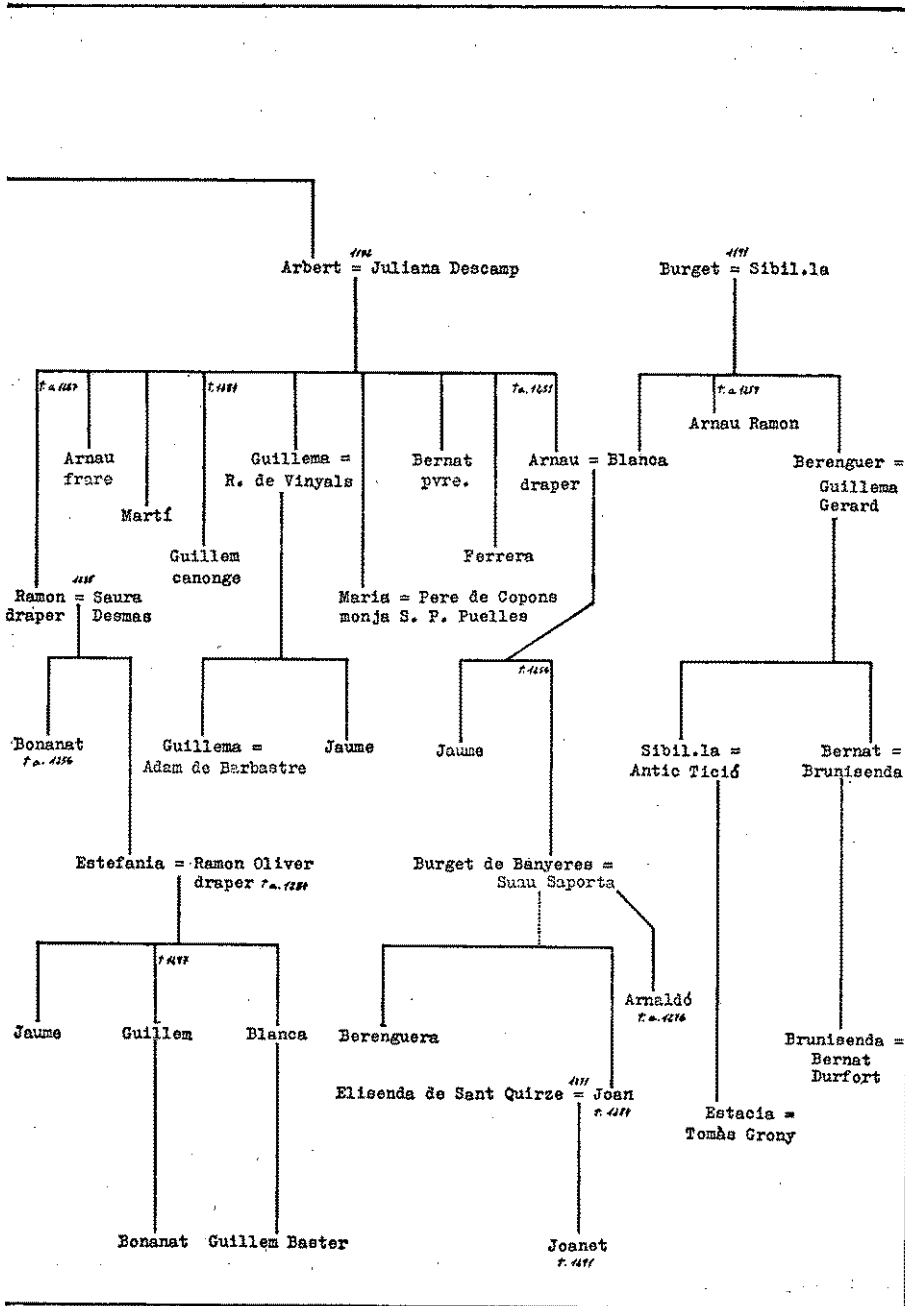
29. Era la comanda rebuda per Burget de la seva mare, que ella recuperà en dos terminis, el segon el 30 d'agost de 1258 (capsa 9, 244). Suau, la vídua de Burget, rebé el seu dot pagat pel tutor el 28 de març de 1259 (capsa 22, 2794).

30. Detall contingut en el document de la testamentaria del difunt tutor del primer d'abril de 1270. El testament no l'hem trobat.

31. El deute constava en el testament de Ramon i fou reconegut per Joan el 13 de desembre de 1267 (capsa 25, 3391). La suma fou feta efectiva en diners de Barcelona de tern el 12 de desembre de 1268 pels marmessors a Pere Saporta, tutor d'Arnaldó des de la mort de Ramon (capsa 18, 1920).

32. En el document consten Joan i Arnaldó com a hereus del difunt draper sense indicar el seu parentiu (capsa 22, 2671).

salem. L'any 1271 es partí la finca situada al nord de l'hospital de Joan Colom per mitjà de l'obertura d'un carrer, que més endavant rebrà el nom de Joan de Banyeres, propietari de tot a la mort d'Arnaldó.³³ En efecte, ell fou l'hereu del seu germanastre, el decés del qual s'ha de situar poc després d'aquesta data.

L'última notícia de la seva tutoria pertany al 25 d'agost de 1276, quan el noi ja havia mort feia un cert temps, i és una definició de comptes concertada entre Saporta, que havia despès 50 lliures, 3 sous i 7 diners durant la tutoria del seu nét, i Joan, que n'era l'hereu.³⁴

LA CASA DE BURGET DE BANYERES A LA SABATERIA

La casa barcelonina del segle XIII es caracteritza per les seves reduïdes dimensions, tant a l'interior del recinte romà com als burgs per l'encariment del sòl urbà edificable i per la pobresa de recursos dels veïns. S'aixecaren formant carrers estrets i obscurs per culpa de porxos, volades i de taules, i fins i tot escales exteriors. Tot i així en aquest segle alguns edificis notables amb torres es bastiren al suburbi, especialment a la Vilanova de Santa Maria del Mar, com per exemple la casa dels Grony vora la parròquia i la de Pere de Blanes al Merdançar, abans de la seva divisió entre els quatre fills del propietari el 1231.

Més o menys del mateix estil devia ser la de Martí de Montcada, que creiem possible identificar amb la part més antiga del palau anomenat de Berenguer d'Aguilar a l'actual carrer Montcada. Martí, pertanyent a una família de ciutadans barcelonins, un dels quals fou cònsol de catalans a Alexandria, donà el seu nom complet al carrer i podia haver fet pintar a la sala del primer pis les escenes conservades encara avui de la conquesta de Mallorca, en la qual ell pogué participar personalment, com va anar més endavant a lluitar contra els sarraïns de València al costat del seu sogre Ramon de Banyeres. Quant a la seva casa, només en veiem uns vestigis encara ara en una torre de defensa de

33. La terra establerta a Guillem de Santandreu per bastir-hi cases i tenir-hi hort limitava a l'est amb un alou de l'hospital d'en Colom, al sud la finca de Berenguer Leg amb parets comunes, a l'oest el carrer nou que s'estava fent aleshores, i al nord la finca de Jaume Correger amb parets comunes; Santandreu pagà 5 sous per l'establiment i es comprometé a pagar un cens anyal d'un morabetí el 15 d'agost (capsa 18, 1875, document del 10 d'agost de 1271 estisorat).

34. Aquesta suma i una d'exactament igual aportada per Joan serviren per donar 100 lliures 7 sous 2 diners als marmessors del difunt Ramon de Banyeres, que havien de pagar els seus deutes. Això potser vol dir que Joan i Arnaldó com a hereus del seu oncle-avi varen pagar gran part de la marmessoria perquè els negocis del difunt draper no devien anar massa bé durant els últims anys de la seva vida. Saporta al final del document comentat dona a Joan 28 sous i la resta de la suma en qüestió, i a més el fa el seu procurador (capsa 18, 1943).

l'angle sud-est, uns baixos amb voltes, una finestra i unes motlures a la façana meridional del pati.³⁵

Només les cases més notables tenien la part baixa de la paret i les torres de pedra, mentre a sobre es construïa amb tàpia, amb poques finestres i encara enreixades a baix, i més abundants al primer pis. A sobre, el teulat a dos vessants deixava un espai entre ell i el primer pis, on es guardaven coses poc utilitzades, com el bagul de l'esmentat Ramon de Banyeres situat «in solarío superior» el 1249, detall que pot manifestar en aquest cas l'existència d'un altre solar inferior al citat. Passat el llinar de la porta d'entrada, es trobava un vestíbul que donava pas a l'obrador situat vora el carrer i al celler més al fons, o si no hi havia vestíbul, es passava directament a l'obrador. El celler també podia trobar-se en una dependència a part de la casa i amb entrada pel pati, com ho tenia el mercader Pere Oliver, parent dels Banyeres.³⁶

A l'esmentada casa amb dos solars, el celler era vora l'entrada i el cobrien unes voltes sostingudes per pilars, al costat d'un dels quals hi havia unes tones cedides per Ramon a la seva filla Estefania. Crida l'atenció el fet que una d'elles, segurament la més gran, portava el nom de la família i era coneguda com la «tona de Banyeres». Una escala de fusta o d'obra, excepcionalment de pedra, comunicava amb el primer pis, on es desenvolupava la vida de família al voltant de la llar.

Creiem que devia ser bastant semblant la casa del seu nebot-nét Burget de Banyeres, si no era la mateixa, puix que els dos germans Ramon i Arbert l'havien compartit; com que les filles del primer no hi visqueren un cop casades, sembla lògic que s'hi quedés la família d'Arbert, continuadora del negoci de draperia. La casa de Burget es trobava al carrer de la Sabateria, situat sota el palau reial i després anomenat de la Tapineria.³⁷ Podria molt ben ser la casa de Ramon i Arbert bastida a la vora o sobre l'obrador adquirit pel primer a la plaça del Mercadal.

Segons l'inventari fet per ordre de Ramon de Banyeres, germà d'Arnau i tutor d'Arnaldó, només podem conèixer el mobiliari, els diversos atuells i els objectes personals de Burget, distribuïts per tota la casa, però no el mateix

35. Els elements arquitectònics del segle XIII són uns arcs romànics del carrer Cremat o de Sesfont, una torre de defensa de pedra a l'angle sud-est, una finestra i motlures de la façana meridional del pati i murs de pedra de Montjuïc a la part inferior, mentre la superior és de tàpia (Joan AINAUD DE LASARTE, *Pintures del segle XIII al carrer de Montcada de Barcelona*, Discurs... Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, 1969, pp. 9 i 12).

36. Les cases d'Oliver es trobaven a la Vilanova de la mar, al carrer que portava el seu mateix nom. En el seu testament, atorgat el 4 de setembre de 1294, deixà tota la seva fortuna als pobres (ACB, Pia Almoïna, sèrie 8, 66 b).

37. Francesc CARRERAS CANDI, *La ciutat de Barcelona*, «Geografia General de Catalunya», Barcelona s. a., p. 416.

edifici amb les diferents cambres.³⁸ El recorregut fet pel notari Pere Marquès, autor material de l'inventari, comença, segons ho manifesten els objectes esmentats en primer lloc, per l'estança més gran de la casa, on hi ha al mateix temps cuina, menjador-sala i una o dues cambres, és a dir, dormitoris tipus alcova, i acaba al celler.

Als dormitoris hi havia el següent mobiliari: quatre llits de fusta, quan els més pobres eren de cordes, amb dues màrfeques o una mena de sacs-llits (*sac-cilecta*) i dos matalassos de llana coberts amb una funda feta d'una roba de cotó i una altra funda de roba d'Espanya, és a dir de la zona musulmana, una altra mena de matalàs (*culcitra*) blanc amb ratlles blaves, una vànova de drap de lli, quatre cobrellits, dos de drap de lli i dos de seda, que servien per tapar els llençols o es podien estendre sobre les caixes per decorar l'estança, sobretot els de seda, tres draps de cotó, tres parells de llençols, i a més cinc coixins, quatre llitotxes i un travesser corresponents als mateixos llits, com també les dues flassades citades en últim lloc. Els quatre llits tan ben parats devien ser els del matrimoni format per Burget i Blanca, el del seu filllet i l'últim podia ser el de Blanca, la mare de Burget que el va sobreviure, mentre l'esclava sarraïna devia dormir en qualsevol recó.

Part d'aquesta roba de llit, juntament amb una sàvena de seda o gran mocador de cap per a les dones, vuit tovallons, cinc tovalles i quatre almalafes o vestits portats pels moros, estava desada dins de dues arques i un gran bagul (*tahüt*), que pel seu gran tamany ja es devien trobar al menjador, on a més hi havia un armari, moble ben extraordinari en aquesta època i consistent en un moble penjat a la paret o en un armari encastat al mur, perquè les dues formes les trobem el segle següent.

Segueix l'inventari amb els estris de la cuina: dos sacs sense indicació de ser plens o buits, una pastera, un rallador per a rallar de tot, una post, un sedàs, dues paelles de ferro, una giradora, dues calderes, dues lloces, dos trespeus de ferro per cuinar, dues graelles, una tapadora de ferro, una ralladora per a rallar pa, quatre escudelles de fusta i unes moles per moldre mostaça (*mustala*).

La il·luminació de les estances esmentades es feia amb tres llumeners, un canelobre i una llanterna que donaven llum i també feien destacar sobre la paret uns llancers guarnits amb tres llances i un escut. Completaven el mobiliari dos bancs i tres estores alludits més avall, juntament amb altres objectes que enumerem a continuació. La vaixel·la consistia en tres escudelles per servir la fruita, una conca, un gavadal, un morter de coure amb la seva mà, uns estalvis de llautó

38. Publiquem l'inventari fet pel notari Pere Marquès en presència de Pere Saporta davant els testimonis Ramon de Banyeres, draper domiciliat vora el forn d'en Ripoll, que l'encarregà, i Bernat Ermengol el primer de juliol de 1256. És un apèndix del treball junt amb l'arbre genealògic dels Banyeres i Burget.

(maxeroba) i tres vasos i dues copes d'argent esmentats abans de l'esclava sarraïna, quatre dotzenes entre talladors, plates (parapsides) i escudelles (grahals) col·locats en un escudeller de fusta; les peces que no cabien a l'escudeller, es guardaven dins d'una caixa.

Una taula pintada presidia el menjador-cuina moblat també amb nou bancs i una estora gran de palma. A la vora hi havia dos recipients o calderes de nom àrab (alcarceis), tres asts de ferro, una caixa buida, una de gran i cinc ampolles.

Hem separat els atuells propis del celler: dos cairats o bigues petites, una mesura petita o quarter de coure amb la qual es venia el vi, dos embuts, una gaveta segurament de fusta per mesurar vi i altres mesures de vi juntament amb unes copes (cifos), tres vaixells de vi grans, quatre bótes, una cuba (cubum) gran, dos cubells, quatre portadores i una portadora grossa. Aquí mateix o a la cuina podien tenir un martell, unes estenalles de foc, dues falçs, una barrina, una serra i una destral petita, junt amb més estris propis del treball de la terra esmentats més avall en l'inventari, o sia dues destrals de llenyataire (picaces), aixades amples (ligones), dues de petites (cavels), una podadora, i també una forca de ferro, un quintar de pedra i una gerra inventariats abans dels documents.

És molt interessant el contingut de la caixa gran del menjador plena de les diverses peces d'un arnès, armes i algunes robes: dues canes de drap de lli, un capell d'armar, un mantell curt de cendat (clamidem), una sobretúnica de cendat verd (epitogium), una misericòrdia o punyal, un braguer de cendat, un cinyell de cuiró (percintum), un bací, un perpunt per cobrir l'armadura, unes espatlles, un capell de ferro, un bacinet, un capell de «feurre», una espasa, un sabre (penat), dues maces i una bracerola o protecció del braç.³⁹

També es descriuen els vestits bons del difunt i de la seva esposa: una gramalla amb caperó, una gonella blava i un mantell de presset vermell de dona amb cendat, inventariats juntament amb diners que posem més avall, un mantell de presset vermell amb una pell blanca, una sobretúnica vella de presset vermell amb cendat i una túnica de presset verd; més endavant entre altres objectes surt una cota, que posem aquí.

En mig de les robes s'esmenta l'esclava sarraïna i també cinc peces de la vaixel·la d'argent que hem col·locat abans, 20 lliures en diners en poder de Pere Saporta, el pare de Suau, 20 sous en poder d'ella i un llaüt trencat que manifesta les aficions musicals d'algun membre de la família. Pertanyien al difunt

39. Era freqüent trobar armes i peces de l'arnès a casa dels drapers per la seva participació a les campanyes reials amb l'exèrcit de la ciutat i per la pròpia defensa durant els viatges comercials. Se'n fabricaven aquí i a Vic i l'any 1265 s'exportaven armadures d'homes i de cavalls, coltells i altres armes (Arcadi GARCIA SANZ i Josep Me MADURELL MARIMON, *Comandas comerciales barcelonesas de la baja Edad Media*, Barcelona, 1973, doc. 18). MARTÍ DE RIQUER, *L'arnès del cavaller*, Barcelona, 1968, dedica el capítol II al segle XIII.

Burget dos anells d'or, mentre una garlanda d'argent era de la seva esposa, que ho féu constar expressament a l'inventari.

En relació amb el treball del draper trobem un moble descrit amb dificultat pel notari: un bagul fet en forma d'escriptori, on hi havia tres estisores, i un seient (tabularium). Res indica la col·locació d'aquest moble, mentre el notari precisa que un bagul normal propietat del difunt es trobava a l'obrador de Bernat Simó, soci o almenys relacionat pel negoci amb el difunt, com es veu també en un instrument de comandà d'ambdós per valor de vuit lliures. Encara que no s'esmenti l'obrador de la casa de Burget, s'inventarien uns objectes propis d'aquest lloc, com alguns també propis del celler, mesures de vi i embuts, que podrien indicar l'existència d'un negoci de venda de vi semblant al de Joan de Banyeres.⁴⁰ Burget posseïa una taula que servia per posar a la porta com un mostrador i dos bancs a la vora, que devien ser a l'obrador.

Més especial era un moble descrit com una sella anomenada privada, és a dir, una latrina o «sea per los secrets de natura», segons un altre text medieval. No es precisa res sobre la seva col·locació dins de la casa, com tampoc dels últims béns inventariats: una bóta que contenia una arrova d'aiguardent (alacria), i vuit lliures de lli pentinat i quatre de lli filat.

Una atenció especial mereixen els documents familiars inventariats entre les peces de l'arnès i els vestits perquè es devien guardar dins de les mateixes caixes, i més endavant se n'inclouen uns altres juntament amb la relació de les propietats. Formen el primer grup sis capbreus, sis sacs d'instruments sense detallar que devien fer referència als negocis familiars, el document d'una comanda de 8 lliures en poder de Pere de Scolde però pertanyent a Burget de Banyeres i a Bernat Simó, segurament socis, lliures donades a Pere Remer, que se les devia endur amb motiu d'algun viatge; aquest document és l'únic esmentat per trobar-se en poder de Scolde, que sembla un estranger pel seu nom. Més avall s'inventaria un altre grup de documents, alguns dels quals encara es poden consultar a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona i que hem utilitzat a la primera part d'aquest treball: la divisió de l'herència entre els germans Burget i Jaume, el reconeixement de llur mare d'haver rebut d'ells el seu escreix; el testament d'Arnau de Banyeres, el document atorgat per Berenguer Burget sobre la liquidació de la tutoria de la seva parenta Burgeta feta per Arnau de Banyeres, i un altre instrument atorgat pel mateix Berenguer, marmessor del testament del seu parent Ferrer Burget, a Arnau de Banyeres, també marmessor, sobre els béns del difunt Ferrer arribats a mans d'Arnau.

En últim lloc l'inventari conté la llista de les finques propietat de Burget

40. És possible perquè al cap i a la fi Joan fou l'hereu de Burget. Tractem dels negocis de Joan de Banyeres, fustaner i draper, i descrivim el seu celler-obrador ple de botes de vi en el nostre treball sobre *La mentalitat i les formes de vida del mercaders catalans medievals*, «Quaderns d'Història Econòmica de Catalunya», XXI (1980), pp. 81-94.

a Barcelona i al seu territori, en part heretades del seu pare i en part adquirides. En primer lloc posseïa la casa on vivia a la Sabateria i l'adquirida per ell a n'Escasseta," i després tres vinyes, la comprada per Arnau de Banyeres a Arnau Ombau i la seva esposa Beatriu, la de Buerca i la de Roca, tot amb els corresponents documents acreditatius de la propietat.

Les notícies contingudes en aquest inventari, el més antic dels trobats fins ara relatius a cases de Barcelona, són molt extenses i detallades excepte en un aspecte, el referent als negocis del draper. Només indica que hi havia sis sacs plens de documents, dóna el nom d'un soci i apunta la possibilitat de la venda de vi, que serà una de les moltes activitats del seu hereu Joan. Per conèixer els negocis dels diversos membres d'aquesta família de drapers hem d'acudir a altres fonts i la seva importància fa que pensem dedicar altres estudis a aprofundir en el tema.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

Barcelona, 30 d'agost de 1251.

Testament d'Arnau de Banyeres, draper, que fa nombroses deixes als seus familiars i nomena hereus els seus fills Burget i Jaume.

Arxiu de la Catedral de Barcelona, Testaments Pia Almonia, sèrie 1, 47 a.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam testamento cuius tenor talis est. In Dei nomine, ego Arnaldus de Bagnariis egritudine detentus tamen in meo pleno sensu et mente sana meum /² facio testamentum in quo eligo manumissores meos scilicet: Gerardum de Villafrancha, Raimundum de Bagnariis,

41. N'Escasseta ha de ser Maria vídua d'Arnau Escasset. Aquesta parella i Esteve Escasset, germà d'Arnau, posseïen cases vora les d'Arnau de Banyeres, el fill del qual, Burget, en va adquirir una part a la vídua, mentre la part restant amb el cortal la comprà el 1243 el seu oncle Ramon, el draper domiciliat vora el forn d'en Ripoll. Els Escasset ja tenien cases a la plaça del Mercat el 1202, i més endavant les hagueren d'empenyorar per deutes contrets amb set jueus. Les cases d'Esteve Escasset adquirides per Ramon als seus marmessors per 325 morabetins el primer de març de 1243 limitaven a l'est amb l'alou de Bernat Moneder i les cases de Santa Maria de Terrassa, al sud amb la carnisseria i les cases del comprador, a l'oest amb el carrer i les cases d'Arnau de Banyeres i de Maria vídua d'Arnau Escasset, i al nord amb les del mateix Banyeres i el carrer del riu Merdançà (ACB, Div. C, carpeta 3, 3813).

fratrem meum, Berengarium Burgeti, Poncium de Ruvira et Raimundum Oli-³varii, quibus rogando precipio quod si me mori contigerit antequam aliud testamentum faciam, distribuant ipsi bona mea mobilia et immobilia sicut hic invenerint ordinatum. Primum accipio pro anima /⁴ mea de bonis meis centum libras Barchinone, de quibus dimitto ecclesie Sancte Marie de Mari decem solidos cum corpore meo ibi sepeliendo, et operi altaris Sancti Salvatoris constructi in eadem ecclesia /⁵ duos solidos, unicuique presbiterorum in dicta ecclesia servientium XV denarios, et unicuique diachonum similiter in dicta ecclesia servientium VI denarios, et unicuique scolarium dicte ecclesie IIIIor denarios; unicuique ecclesiarum /⁶ parochialium Barchinone duos solidos et unicuique hospitalium pauperum Barchinone decem solidos, domui infirmorum decem solidos, captivis redimendis XX solidos, mense fratrum minorum octaginta /⁷ solidos, mense fratrum predicatorum XXX solidos, mense dominarum ordinis Sancti Damiani XL solidos. Item dimitto sorori mee Guillelme et filiis suis triginta libras Barchinone. Dimitto Berenga-⁸rie, filie Arberti de Bagnariis de Ausona, quinquaginta solidos et filie minori Ferrarii Nathalis XX solidos et alii filie, scilicet, que est maritata decem solidos et filie maiori eius-⁹dem Ferrarii Nathalis unam tunicam de Rander. Item dimitto Ferrarie, sorori mee, XX solidos et unicuique cognatarum mearum XX solidos, et Poncio de Ruvira centum solidos./¹⁰ Dimitto Raimundo de Bagnariis, fratri meo, centum solidos, et Berengario Burgeti centum solidos, et Gerardo de Villafrancha quendam ciphum argenti ponderantem unam marcham et /¹¹ mediam. Dimitto Perete, filie Bernardi de Ulmo et infantibus suis, XXX^a solidos et Bonanato de Bagnariis nepoti meo quinquaginta solidos et Burgete, uxori Petri de Ouelano, /¹² XX solidos. Dimitto filie Bernardi Pelicer XX solidos et uxori Bernardi des Daurats quondam defuncti XX solidos. Item dimitto Sancte Marie de Montealegre tres solidos, Sancte Marie /¹³ de Valledonzella decem solidos, Sancte Marie de Boscho tres solidos. Dimitto Sancto Fructuoso XX solidos, de quibus ematur quoddam retrotabulum et duo candelabra, operi Sancti Ferrioli /¹⁴ quinque solidos, Sancto Fructuoso de Balayano duos cereos. De residuo vero dictarum centum librarum fiat mea sepultura et ipsa facta quicquid supererit ob salutem anime mee pauperibus erogetur./¹⁵ Item dimitto Jacobo, filio Raimundi Olivarii predicti et Stephanie nepote mee, totam meam partem quam ratione mee adquisicionis habeo cum dicto Raimundo Olivarii in quodam operatorio quod /¹⁶ est subtus turres civitatis Barchinone in platea et tenetur per Martinum de Montecatheno et uxorem eius, et volo quod filii mei, Burgetus et Jacobus, reddant dicto Raimundo Olivarii /¹⁷ instrumenta dicti operatorii sine aliqua contradiccione, hiis autem lexiis superius notatis bene et plenarie solutis. Dimitto Blanche uxori mee suum sponsalicium sicut ei feci tempore nupciarum /¹⁸ et ultra suum sponsalicium dimitto eidem uxori mee centum morabetinos quos habeat ad suam uoluntatem faciendam et omnes vestes suas et omnes pannos hospicii mei. Institulo mihi /¹⁹ heredes dictos Burgetum et Jacobum, filios meos, quibus dimitto omnia bona mea mobilia et

immobilia et iura que habeo et habere debeo aliquo modo quibuslibet locis equis porcionibus deduc-/²⁰tis tamen dictis lexiiis. Preterea volo quod dicta Blanca uxor mea dum viverit honeste et sine marito, sit domina et potens de omnibus bonis meis. Pono siquidem hoc vinculum quod, si aliquis /²¹ dictorum filiorum meorum obierit sine prole legitimi coniugii aut infantes ipsorum filiorum meorum obirent infra annos, hereditas deffuncti sive deffunctorum revertatur alteri filio meo superstiti /²² vel filiis dicti superstitis, et si forte ambo filii mei decederint sine prole legitima, medietas totius hereditatis mee restitatur proximioribus meis et altera medietas ob remedium anime /²³ mee et filiorum meorum ac parentum meorum pauperibus distribuatur. Volo quod hoc sit ultima voluntas mea que si forte non valeret iure testamenti saltem valeat iure codicillorum vel alterius /²⁴ cuiuslibet ultime voluntatis.

Actum est hoc III° kalendas septembris anno Domini M^o.CC quinquagesimo primo. Sig+num Arnaldi de Bagnariis qui hoc testamentum laudo et firmo /²⁵ firmarique rogo. Sig+num Raimundi de Bagnariis fratris et manumissoris dicti Arnaldi de Bagnariis. Sig+num Poncii de Ruvira. Sig+num Raimundii Olivarii. Ego Gerardus suscribo (signo)./²⁶ Testes huius testamenti sunt manumissores predicti Bonanatus de Bagnariis et Petrus Marchesii Barchinone notarius. Sig (signo) num Petri Marchesii, publici Barchinone notarii, qui hec scri-/²⁷bi fecit et clausit cum litteris rasis et emendatis in V^a, XII^a et XIII^a lineis, die et anno quo supra. Sig(signo)num Nicholai de Parrella notarii. Sig(signo)num Petri de Vilardebono notarii. Sig(signo)num Bartholomei de Sanahugia notarii. Sig(signo)num Jacobi de Malvino, notarii publici Barchinone, qui hoc transcriptum sumptum fideliter ab originali instrumento et cum eodem comprobatum scribi fecit et clausit undecimo kalendas novembris anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo octavo, cum litteris rasis et emmendatis in linea VII^a ubi dicitur solidos et cum litteris suprapositis in linea vicesima secunda ubi scribi dicti.

Agraïm aquesta transcripció a la Sra. Josefa Riús, alumna del curs d'iniciació a la recerca.

Barcelona, 1 de juliol de 1256.

Inventari dels béns mobles i immobles del difunt Burget de Banyeres fet per Ramon de Banyeres, tutor testamentari d'Arnau, fill del difunt i de la seva esposa Suau Saporta i hereu del seu pare.

Arxiu de la Catedral de Barcelona, Pia Almoïna, sèrie 1, 47 b.

Cum propter doli maculam omnes tutores teneantur conficere inventarium de bonis pupillorum suorum ne propter oblivionem vel negligenciam aliqua de dictis bonis valeant deperiri, idcirco ego Raimundus de Bagnariis, tutor testamentarius Arnaldi, pupilli filii quondam Burgueti de Bagnariis, cum venerabili signo + crucis a /² me hic impresso iuxta formam legis Codicis de jure deliberandi, inventarium seu repertorium omnium bonorum et jurium dicti pupilli, in presencia Petri de Porta, Raimundi de Bagnariis draperii, comorantis prope Furnum de Ripullo, Bernardi Ermengaudi et Petri Marchesii, Barchinone notarii, testium, facio in hunc /³ modum: primum inveni in hereditate pupilli predicti quatuor lectos ligneos et duo saccilecta, item tres matalafs scilicet duo cum cohopena fustanei cum listis albis et sunt de lana, et tertium est cum cohopena panni de Hispania, et unam culcitram albam cum listis blavis et unam vanovam de panno lini, /⁴ item duo cohopena de panno lini et duo cohopena sirici, item duos pannos de cotone, item pannum cotoni et tria paria lintheaminum et quinque cuxinos, item unam savenam de seda et quatuor capciales et unum traverser de lecto, et octo tovayons, et quinque tovayes, et quatuor almalafes et duas /⁵ flaciatas et unum armarium et unam tahut, et duas archas, et duos sacos et unam pasteriam, et unam rahoram, et unum postem, et unum sedas, et duas paeles ferreas, et unam giradoram et duas caldarias, et duas loces, et quosdam tripedes ferreos, et quasdam graheles, et quandam co- /⁶bertoram ferream, et unam raoram de pa a raure, et quatuor eschales ligneas, e tres lumeners et unum candelabrum, et quasdam moles de mustala, et unam lanternam, et quosdam lancers cum tribus lanceis, et unum clipeum, et tres scutellas in quibus portantur fructus, et tria storia /⁷ et bancos de domo, et duos cayrats, et unam concham, et unum gavadal, et unum mortar de coure cum eius manu, et unam cassam, et unum quartarium de coure, cum quo venditur vinum; et duos ambutos et unam gavetam, in qua mensuratur vinum, et quasdam mensuras de vino /⁸ cum cifis. Item tres vegetes magnas et quatuor botas et unum cubum magnum et duos cubellos et quatuor portadores et unam portadoram magnam et unum martellum, et quasdam tenales igneas et duas fauces et unam barrinam et unam serram et unam securim parvam, et unam /⁹ mensam pictam et unam tabulam et tres asters de ferro et unam caxiam vacuam et unam caxiam magnam et V ampoles.

Item inveni in caxia magna duas canas panni linni et unum capellum de armar et unam clamidem de scendat et epitogium viride cum cendato et unam /¹⁰ misericordiam et unum braguer de cendato et unum percintum de corio et sex caputbrevia et sex sacos instrumentorum. Item unum baci et unum perpuntum et quasdam spalleres et unum capellum ferreum et unum bacinet et unum capellum de feurre, et unum ense et unum penat et duas maces et unam /¹¹ bracerolam, et unam gramayam cum caperono et unam gonellam blavam, et duas

picaces et tres ligones et duos cavels et unam podadoram et unum mantellum preseti rubei domine cum sendato et unam maxerobam de lautono et tria cloquearia argenti et duos cifos argenti et quandam sarracenam et XX /¹² libras in peccunia, quas tenet Petrus de Porta, et XX solidos quos tenet Suavis et unum lautum cisum et unum mantellum preseti rubei cum pena alba, et unum epitogium preseti rubei vetus cum scendato, et unam tunicam preseti viridi et quoddam instrumentum comande octo libras, quas tenet Petrus de Scolde, que sunt /¹³ inter dictum Burgetum de Bagnariis et Bernardum Simonis, quas tenet Petrus Remer. Item unam tahut que facta est ad modum scriptorii et tres forfices et unum tabularium. Item unam tahut que est in operatorio Bernardi Simonis et quandam tabulam que ponitur ad januam et duos banchos. Item unam sellam que /¹⁴ vocatur privada et unam forcarn ferream et unum quintale de petra et unam gerram et unum storium magnum de palma. Item unam cotem. Item IIII° duodenas inter tayadors et parapsides et grahals et duos alcarceis et IX bancos et unum scutellarium. Item quoddam instrumentum divisionis que /¹⁵ facta fuit inter dictum Burgetum de Bagnariis et Jacobum de Bagnariis de eorum hereditate. Item aliud instrumentum in quo domina Blanca concessit dictis Burgeto et Jacobo de Bagnariis sibi esse satisfactam de suo sponsalicio. Item testamentum Arnaldi de Bagnariis. Item domos quas inhabitabat. Item instrumentum /¹⁶ emptionis dictarum domorum. Item domos cum instrumentis que fuerunt de N'Eschaceta. Item vineam quam Arnaldus de Bagnariis emit ab Arnaldo Umbaldi et uxore eius Beatrice cum instrumentis emptiorum. Item vineam de Buercha cum instrumentis. Item vineam de Rocha cum instrumentis. Item instrumentum recogni- /¹⁷ tionis Berengarii Burgeti quod fecit Arnaldo de Bagnariis de tutela Burgete. Item aliud instrumentum recognitionis quam Berengarius Burgeti, manumissor testamenti Ferrarii Burgeti, fecit Arnaldo de Bagnariis conmanumissori de bonis dicti Ferrarii Burgeti que venerunt in posee ipsius Arnaldi. Item /¹⁸ duos anulos auri. Item unam garlandam argenti quam Suavis, uxor dicti Burgeti, dicit esse suam. Item unam botam et unam rovam d'alacria que erat in ipsa bota. Item octo libras de lino pintenat. Item IIII^{or} libras de lino filat.

Hec omnia facta fuerunt in presencia predictorum testium /¹⁹ kalendas julii anno domini millesimo CC L sexto. Signum Raimundi de Bagnariis (autògraf). /²⁰ Testes huius rei sunt Petrus de Porta, Raimundus de Bagnariis draperius, Bernardus Ermengaudi et Petrus Marchesii, notarius. /²¹ Signum Petri Marchesii, publici Barchinonensis notarii qui hoc scribi fecit et clausit cum litteris appositis in linea IIII^a ubi scribitur: Item I panum cotoni, die et anno quo supra.